

JAARVERSLAG 2013

Opvang en begeleiding van slachtoffers mensenhandel

Inhoud

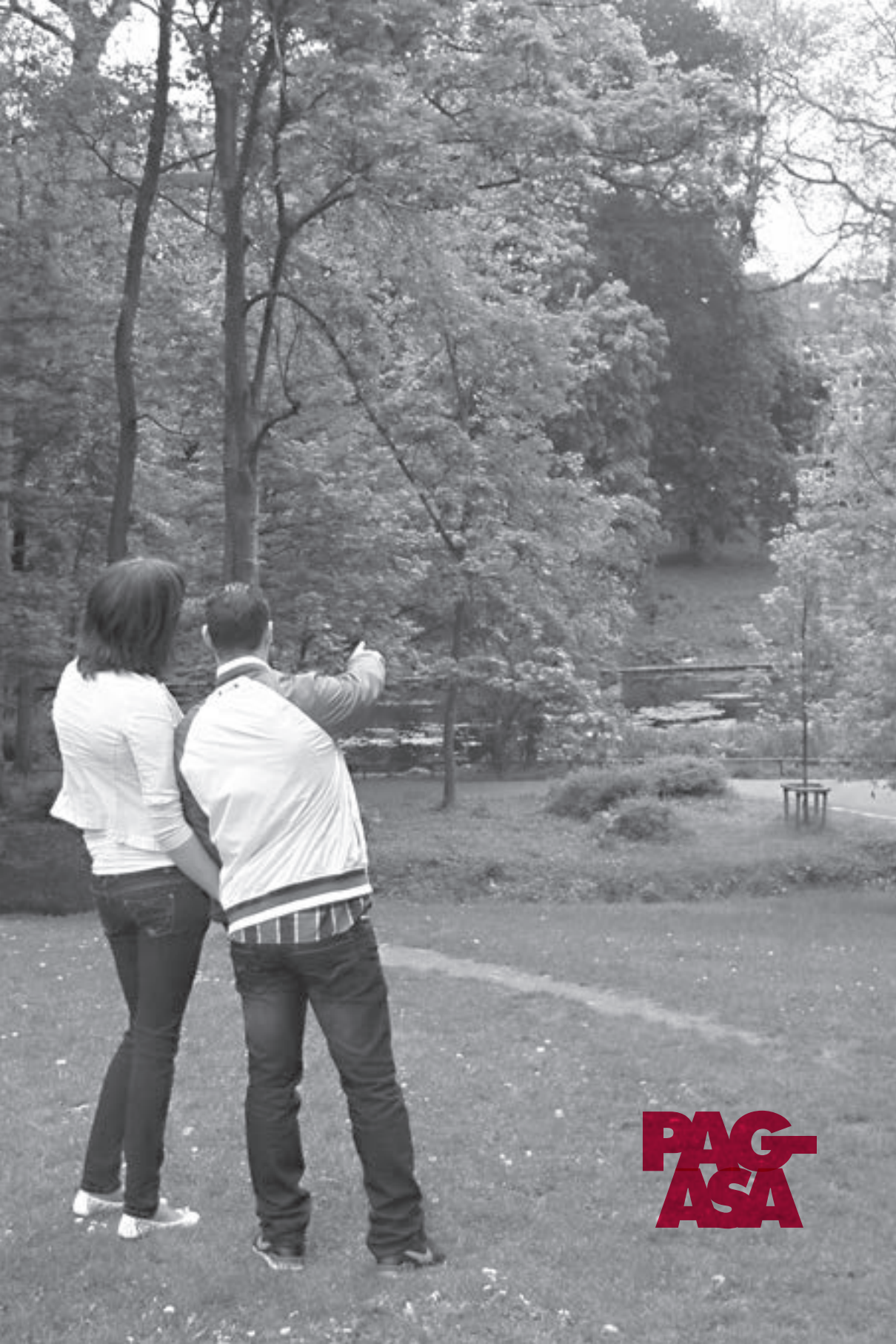
Voorwoord	3
Sleutelmomenten van 1994 tot vandaag	5
Opdracht	9
Middelen	12
1. Financiën	12
2. Personeel	12
3. Organigram	13
Opvang en begeleiding van slachtoffers in 2013	15
1. Aanmeldingen	15
2. Begeleidingen	17
2.1. Nieuwe begeleidingen in 2013	17
2.2. Juridisch-administratieve cijfergegevens	21
2.3. Psychosociale cijfergegevens	29
Andere activiteiten in 2013	35
1. Bewustmaking, informatie en vorming	35
2. Samenwerking	36
2.1. Op nationaal niveau	36
2.2. Op internationaal niveau	38
Vooruitblik naar 2014	41
1. Aandachtspunten	41
2. Projecten van PAG-ASA	43

Jaarverslag 2013

Dit verslag is ook beschikbaar in het Frans. Aanvragen of downloaden via:
Ce rapport est aussi disponible en français. Demander ou downloader via:

info@pag-asa.be of/ou www.pag-asa.be

PAG-ASA

Voorwoord

Beste lezer,

Het opmaken van een jaarverslag is elke keer opnieuw een gelegenheid om de tijd even stil te zetten en te reflecteren over wat er het afgelopen jaar gebeurd is, maar ook om na te denken over de zaken die we de komende maanden willen realiseren.

2013 was voor PAG-ASA een jaar met veel emoties waarin de cyclus van leven en dood als het ware centraal stond. We moesten afscheid nemen van 2 cliënten die onverwacht overleden zijn: dit heeft ons getekend maar we zijn er als team sterker uitgekomen – samen kunnen we veel dingen aan. Daartegenover stond het nieuwe leven: de babyboom bij de cliënten en medewerkers van PAG-ASA is volop aan de gang. En we verwachten nog meer geboortes in 2014.

Inderdaad, dit doet er ons aan herinneren dat achter al onze cijfers veel mensen schuil- len: niet alleen slachtoffers, maar ook medewerkers, vrijwilligers en bestuursleden, tolken en advocaten, politiemensen en magistraten, hulpverleners en beleidsmede- werkers, donors en politici. Elk van deze actoren vormt via zijn of haar bijdrage een essentiële schakel in de strijd tegen mensenhandel en de bijstand aan slachtoffers.

Om onze kwaliteitsvolle hulpverlening verder te kunnen blijven bieden aan allen die het nodig hebben – en er ook recht op hebben overeenkomstig nationale en internati- onale normen – is het noodzakelijk te beschikken over voldoende middelen. Dit brengt ons naar het 2de centrale punt in 2013: de financiële uitdagingen. Ondanks het feit dat de strijd tegen mensenhandel een prioriteit is van de federale regering, werden onze subsidies in de loop van 2013 verminderd en riskeren ze in 2014 nog eens verminderd te worden. Dit staat haaks op de voortrekkersrol die België lange tijd op Europees niveau heeft gespeeld op het vlak van mensenhandel.

Maar we blijven positief – zo zijn we ingesteld – want samen met de collega's van Sürya en Payoke zetten we onze inspanningen verder om een stabiele, structurele financiering te verzekeren zodat het onthaal, de opvang en de begeleiding van de slachtoffers verder gegarandeerd kan worden.

Heidi De Pauw, voorzitter
Sarah De Hovre, directeur

**PAG-
ASA**

Sleutelmomenten van 1994 tot vandaag

1994 De oprichtingsvergadering van vzw PAG-ASA heeft plaats op 4 juli. De opdracht van PAG-ASA kadert binnen de Ministeriële Omzendbrief van 07/07/1994 betreffende de strijd tegen mensenhandel.

1995 In maart worden de eerste personeelsleden van PAG-ASA aangeworven. De statuten van de vzw worden op 5 april gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. De officiële opening vindt plaats op 12 mei. Het eerste slachtoffer wordt opgenomen op 29 mei. Dankzij de Wet van 13/04/1995 worden bepaalde vormen van mensenhandel ingevoerd in de Vreemdelingenwet en in het Strafwetboek.

1996 Naast de residentiële begeleiding wordt een ambulante begeleiding opgestart voor slachtoffers die niet (langer) in ons opvanghuis verblijven.

1997 De eerste veroordelingen worden uitgesproken in gerechtszaken die betrekking hebben op dossiers in behandeling bij PAG-ASA. De eerste slachtoffers kunnen zich inschrijven in het Vreemdelingenregister. De Ministeriële Richtlijnen van 13/01/1997 leggen vast welke bijstand voorzien wordt voor slachtoffers van mensenhandel.

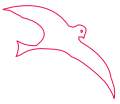
1998 De eerste stappen worden gezet voor een definitieve regularisatie van een aantal slachtoffers. PAG-ASA wordt voor haar residentiële werking erkend als "opvanghuis voor bepaalde thuislozen" door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad.

1999 Om aan de stijgende vraag voor begeleiding te kunnen blijven voldoen, wordt binnen PAG-ASA een herstructurering doorgevoerd: er worden drie cellen opgericht die elk instaan voor een bepaalde vorm van begeleiding.

2000 PAG-ASA verenigt zich samen met andere bicommunautaire organisaties in Brussel (d.i. de toekomstige BICO federatie). Het opvanghuis en de burelen verhuizen naar een meer aangepaste infrastructuur. PAG-ASA neemt voor het eerst deel aan Europese projecten. De statuten van de vzw worden gewijzigd en nieuwe leden gaan deel uitmaken van de Raad van Bestuur.

2001 PAG-ASA start met een transit-project: dit maakt een tijdelijke, intensieve begeleiding mogelijk voor cliënten van de ambulante cel met een vraag naar extra ondersteuning. PAG-ASA gaat haar eerste partnerschap aan in een Europees project gesteund door het DAPHNE-programma: het betreft de ontwikkeling van een kortfilm over mensenhandel, dat als didactisch instrument zal dienen in het kader van informatie en sensibilisering. PAG-ASA stelt zich voor het eerst burgerlijke partij in een proces.

2002 In juni verhuizen de burelen naar een andere vleugel in hetzelfde gebouwencomplex: de nieuwe accommodatie is volledig gerenoveerd, er is meer werkruimte

en cliënten kunnen worden ontvangen in aparte gespreksruimtes. De eerste fase van de renovatiewerken in het opvanghuis start met als doelstelling de creatie van aangename werk- en leefruimtes. De samenwerking tussen de drie erkende centra voor opvang en begeleiding van slachtoffers mensenhandel wordt versterkt, o.a. via het invoeren van een gemeenschappelijk registratiesysteem.

2003 De renovatie van de gemeenschappelijke ruimtes van het opvanghuis is bijna rond. De Ministeriële Omzendbrief van 17/04/2003 bepaalt verder de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel die meewerken met de bevoegde instanties.

2004 PAG-ASA viert op gepaste wijze haar 10-jarig bestaan! Het aantal slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting is gedaald, maar PAG-ASA vermoedt dat deze vorm van uitbuiting in realiteit niet is verminderd. Het Koninklijk Besluit van 16/05/2004 voorziet o.a. in de oprichting van een Interdepartementale Coördinatie-cel voor de strijd tegen mensenhandel. Op niveau van de Europese Unie wordt de Richtlijn 2004/81/EG goedgekeurd; deze verplicht de lidstaten om de voorwaardelijke toekenning te voorzien van verblijfsdocumenten voor onderdanen van niet-EU landen die slachtoffer zijn van mensenhandel.

2005 De Wet van 10/08/2005 voegt mensenhandel toe als autonoom misdrijf in het Strafwetboek. Hierbij valt op dat dwang als constitutief element van het misdrijf wegvalt en dat de kernelementen nu exploitatie en winst oogmerk worden. Er is een wisseling van directie: op 7 november start de nieuwe directeur.

2006 In het voorjaar wordt de werking van PAG-ASA doorgelicht door een onafhankelijke auditor, waarbij gesprekken georganiseerd worden met alle medewerkers en directie: op basis van de resultaten hiervan worden de eerste krachtlijnen voor de toekomst uitgestippeld. De Wet van 15/09/2006 brengt de nodige wijzigingen aan de Vreemdelingenwet zodat België voldoet aan de EU-verplichting om de toekenning te voorzien van verblijfsdocumenten voor onderdanen van niet-EU landen die slachtoffer zijn van mensenhandel. De Ministeriële Omzendbrief van 14/12/2006 bepaalt het kader voor een coherent opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel.

2007 PAG-ASA wordt voor haar ambulante werking erkend als "dienst voor begeleid wonen" door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad. Op organisatorisch vlak worden de aanbevelingen van de externe auditor opgevolgd: zo krijgt elk personeelslid een individuele functiebeschrijving en wordt een nieuw organigram opgesteld. Op 18 oktober vindt de eerste "European Anti-Trafficking Day" plaats: PAG-ASA is vertegenwoordigd op de samenkomst in Brussel.

2008 PAG-ASA begint aan een methodologie-oefening die over enkele jaren zal lopen: er worden werksessies georganiseerd om een foto te maken van onze huidige werking op inhoudelijk vlak en hierover te reflecteren. De tweede fase van de renovatiewerken in het opvanghuis gaat van start, met name de herinrichting van de indivi-

duale kamers. In de zomer keurt de Minister van Justitie het eerste Nationaal Actieplan Strijd tegen Mensenhandel goed. De Ministeriële Omzendbrief van 26/09/2008 legt de nadruk op de multidisciplinaire aanpak van de strijd tegen mensenhandel.

2009 PAG-ASA viert op gepaste wijze haar 15de verjaardag! De werken in de toekomstige bureelruimte worden aangevat. In samenwerking met vzw TOOLBOX wordt een meer geïntegreerd organisatiemodel geïmplementeerd dat de werking van de verschillende cellen ten goede komt. Het jaar wordt overschaduwd door het overlijden van een gewaardeerde collega ten gevolge van een tragisch ongeval.

2010 Op 16 maart brengt koningin Paola een bezoek aan PAG-ASA. De belangstelling van de koningin voor de problematiek van mensenhandel en voor onze werking is hartverwarmend. In september verhuizen directie, administratie, ambulante cel en juridische cel naar de gerenoveerde kantoorruimte. In het opvanghuis is de renovatie van de individuele kamers afgerond. In samenwerking met de drie gespecialiseerde centra en het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk systeem van elektronisch dossierbeheer en centrale gegevensverzameling, met de naam ELDORADO¹.

2011 Er is aandacht voor inhoudelijke verdieping via de organisatie van teamdagen en van werkgroepen rond specifieke thema's. In het najaar beslist de directeur een nieuwe uitdaging aan te gaan bij een andere organisatie. Eind 2011 krijgt PAG-ASA de opportuniteit om een pand aan te kopen in 1000 Brussel; na een grondige renovatie ervan zal hierdoor het hulpaanbod verder worden gedifferentieerd. Op niveau van de Europese Unie wordt de Richtlijn 2011/36/EU goedgekeurd: deze verplicht de lidstaten o.a. uitgebreide bijstand te verlenen aan slachtoffers van mensenhandel.

2012 In januari wordt het ELDORADO systeem voor het eerst in gebruik genomen door alle medewerkers. De nieuwe directeur start op 16 april. Tijdens de zomer heeft een wissel van voorzitterschap plaats: na het mede oprichten van de vzw en na 17 jaar engagement als Voorzitter van de Raad van Bestuur, heeft Johnny De Mot de fakkel doorgegeven. De financiële middelen nodig voor de verbouwing van het aangekochte pand zijn gevonden, dus de werken kunnen van start in 2013. Voor het eerst sinds jaren is er opnieuw een hoger aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting.

2013 De 3 gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel worden bij Koninklijk Besluit erkend (KB d.d. 18/04/2013 inzake erkenning van de centra). Tegelijkertijd wordt PAG-ASA geconfronteerd met een vermindering van federale subsidies. Een harde noot om te kraken. Samen met de 2 andere centra stellen we alles in het werk om dit onrecht alsnog recht te trekken. Raad van Bestuur, directie en personeel zijn gestart met de ontwikkeling van een strategisch vijfjarenplan 2014-2018.

¹ ELDORADO is een tweetalig acroniem voor Elektronisch Dossierbeheer Rassemblement de Données.

WASTIC
WASTIC
WASTIC

**PAG-
ASA**

Opdracht

PAG-ASA zet zich in voor alle (potentiële) slachtoffers van mensenhandel en/of van mensensmokkel onder bepaalde verzwarende omstandigheden.

De eerste opdracht van PAG-ASA is het bieden van een kwalitatieve hulpverlening aan deze slachtoffers. Deze wordt georganiseerd vanuit 3 cellen:

- De juridische cel zorgt voor de juridische en administratieve begeleiding van de slachtoffers;
- De residentiële cel zorgt voor de opvang en psychosociale begeleiding in het opvanghuis van personen die geen andere verblijfsmogelijkheid hebben dan deze waar ze uitgebuit werden en waar ze gevaar lopen; en
- De ambulante cel zorgt voor de psychosociale begeleiding van personen die niet (langer) worden opgevangen in ons opvanghuis en dus elders verblijven.

De tweede opdracht van PAG-ASA is het actief meewerken aan de strijd tegen mensenhandel. Dit doen we enerzijds via samenwerking met de bevoegde overheidsdiensten, zowel op het terrein als op beleidsvlak, en anderzijds via sensibiliseringswerk, m.n. informatie verlenen en vorming geven op nationaal en internationaal niveau.

Deze tweeledige opdracht valt binnen een welbepaald wettelijk en beleidsmatig kader², dat in de loop der jaren geëvolueerd is. Dit kader bepaalt ook wat verstaan wordt onder mensenhandel en mensensmokkel.

Mensenhandel wordt gedefinieerd³ als volgt: de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem, om hem te kunnen uitbuiten. Deze uitbuiting kan verschillende vormen aannemen:

- seksuele uitbuiting;
- economische uitbuiting via werk of diensten;
- uitbuiting van bedelarij;
- het illegaal wegnemen van organen; en/of
- een persoon tegen zijn wil strafbare feiten doen plegen.

² Het huidige wettelijk en beleidsmatig kader rond mensenhandel omvat: (1) de Wet van 10/08/2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers; (2) de Wet van 15/09/2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; (3) de Ministeriële Omzendbrief van 26/09/2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel; en (4) het Nationaal Actieplan Strijd tegen Mensenhandel 2012-2014.

³ Artikel 433 quinquies, Strafwetboek.

Mensensmokkel wordt gedefinieerd⁴ als: ertoe bijdragen dat een persoon die géén onderdaan is van een lidstaat van de EU op clandestiene wijze België binnenkomt, erdoor reist of hier verblijft, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel. Verzwarende omstandigheden zijn aanwezig o.a. indien:

- de persoon minderjarig is;
- de persoon zich in een bijzonder kwetsbare situatie bevindt (bv. onwettige administratieve toestand, zwangerschap, ziekte, een lichamelijk of geestelijk gebrek);
- gebruik gemaakt werd van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen, en/of
- het leven van de persoon in gevaar werd gebracht.

Slachtoffers van mensenhandel en/of van mensensmokkel onder bovenvermelde verzwarende omstandigheden kunnen in België van een bijzondere beschermings- en bijstandsprocedure genieten, waarbij PAG-ASA samen met de twee andere gespecialiseerde centra (Payoke in Antwerpen en Sürya in Luik) voor het humanitaire luik zorgt. Aan deze procedure zijn bepaalde voorwaarden gekoppeld:

- geen contact met de vermoedelijke dader(s);
- medewerking met politie en justitie; en
- begeleiding door een gespecialiseerd centrum.

In het kader van deze procedure kunnen specifieke verblijfsvergunningen worden verkregen. Deze documenten laten de slachtoffers toe legaal in België te verblijven en een toekomstproject uit te bouwen.

⁴ Artikels 77 bis en 77 quater, Vreemdelingenwet van 15/12/1980.

**PAG-
ASA**

Middelen

1. Financiën

De werking van PAG-ASA wordt in eerste instantie gefinancierd vanuit verschillende overheidsniveaus: federaal (FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, en Nationale Loterij) en regionaal (Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad). Daarnaast is er voor sommige personeelsleden met een bijzonder statuut een tussenkomst in de loonkost vanwege Actiris, de Brusselse gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling, en vanwege het Fonds Sociale Maribel voor de Bicommunautaire Opvoedings- en Huisvestingsinstellingen.

Er is jammer genoeg geen 100 % structurele financiering. Dit impliceert dat PAG-ASA ieder jaar opnieuw inspanningen moet ondernemen tot het bekomen van aanvullende middelen. De realiteit dwingt ons met de nodige creativiteit naar oplossingen te zoeken: via projectsubsidies (o.a. bij Vlaamse en Franse Gemeenschapscommissies) en giften proberen we de gewone werking volledig gefinancierd te krijgen. Daarnaast zijn buitengewone investeringen en bijzondere activiteiten slechts mogelijk mits het indienen van dossiers bij private fondsen, bedrijven en verenigingen met een vraag voor extra middelen. We nemen ook regelmatig deel aan specifieke projectoproepen, zoals deze van het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid.

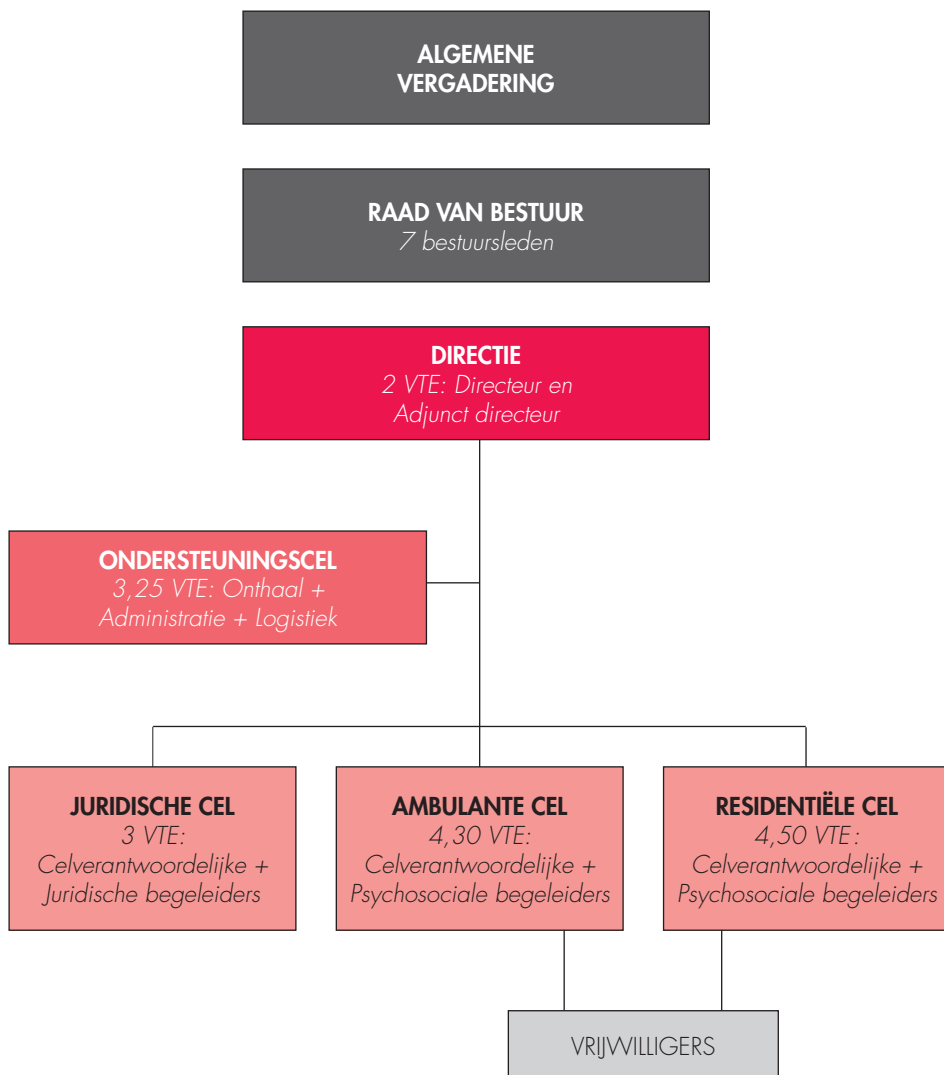
Sinds het ontstaan van PAG-ASA in 1994 zijn we er steeds in geslaagd de nodige financiering te vinden om alle werkingskosten te dekken. In 2013 werden we echter zwaar getroffen door de besparingen op overheidsniveau. Zo hebben de Nationale Loterij en de FOD Werkgelegenheid onze subsidies verminderd; deze verminderingen werden aangekondigd in de loop van het werkjaar, wat door ons als zeer onrechtvaardig wordt ervaren aangezien onze begroting 2013, volgens de principes van goed beheer, reeds eind 2012 werd opgesteld.

2. Personeel

Op 31 december 2013 telt PAG-ASA een personeelsvolume van 17,05 VTE. Hierin is inbegrepen een bijkomende structurele personeelsomkadering van 1,25 VTE in het kader van het Fonds Sociale Maribel. Aanvullend hierop heeft PAG-ASA in de tweede helft van het jaar 1 VTE met een tijdelijke arbeidsovereenkomst (tot 31.12.2013) kunnen aanwerven met middelen van het Fonds Sociale Maribel. Bovendien kon PAG-ASA gedurende 6 maanden rekenen op een 1 VTE gedetacheerd vanuit het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk in het kader van het Netwerkproject Hulpverlening Mensenhandel, gefinancierd door het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid. Daarnaast kon PAG-ASA in 2013 rekenen op de inzet van een tiental vrijwilligers. Dit alles maakt het mogelijk te zorgen voor een 24u/24, 7d/7 permanentie.

3. Organigram

**PAG-
ASA**

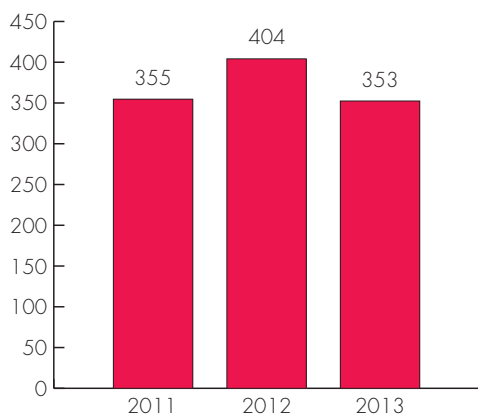

Opvang en begeleiding van slachtoffers in 2013

1. Aanmeldingen

Onder "aanmelding" verstaan we elke hulpvraag die bij PAG-ASA binnenkomt; dit kan via telefoon, fax, email, of bezoek aan onze kantoren. Elke aanmelding wordt met zorg behandeld om te verzekeren dat de hulpvraag op een correcte manier wordt beantwoord. De medewerkers van het onthaal en van de juridische cel nemen de tijd om dit grondig te doen. Elke aanmelding wordt geregistreerd.

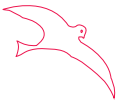
GRAFIEK 1: Totaal aantal geregistreerde aanmeldingen

In de loop van 2013 werden 353 personen als potentieel slachtoffer van mensenhandel aangemeld bij PAG-ASA. Dit aantal ligt lager dan in 2012, maar is gelijk aan 2011. Zoals ook zal blijken uit de andere cijfers in dit jaarverslag was 2012 een uitzonderlijk jaar en keren we in 2013 terug naar het niveau van 2010-2011.

Niet alle aanmeldingen betreffen situaties van mensenhandel. Voor een groot deel ervan is reeds bij het eerste contact duidelijk dat het niet gaat om mensenhandel maar om een andere problematiek. Vaak voorkomende hulpvragen gaan over: problemen van sociaal-rechtelijke aard (bv. niet-uitbetaling van het loon), intra-familiale problemen (bv. geweld), verblijfsprocedures, zoektocht naar huisvesting of nachtopvang. In deze gevallen wordt de persoon doorverwezen naar de bevoegde diensten; wij beschikken hiervoor over een zeer uitgebreide sociale kaart en een netwerk van organisaties met wie we samenwerken.

De aanmeldingen bereikten ons vanuit verschillende instanties (cf. tabel 1). Sinds een paar jaar stijgt het aantal zelf-aanmeldingen gestaag. In 2013 hebben 105 personen zichzelf bij PAG-ASA aangemeld. Veel mensen hebben over onze werking gehoord via eerstelijnsdiensten (zoals politie en inspectiediensten, maar ook sociale diensten)

van wie ze onze contactgegevens ontvangen hadden. Sommige mensen hebben de informatie gevonden via internet, andere via derden.

TABEL 1: Verwijzende instanties van de geregistreerde aanmeldingen in 2013

Aanmeldende instanties	2013
Persoon zelf	105
Sociale sector ⁵	66
Gerechtelijke diensten ⁶	60
Privépersoon ⁷	51
Juridische diensten	23
Sector asiel en vreemdelingen	15
Sürya, Payoke ⁸	10
Medische sector	8
Onbekend	8
Diensten voor NBMV ⁹	7
TOTAAL	353

Bij elke "relevante" aanmelding, d.i. met een mogelijke indicatie van mensenhandel of mensensmokkel (onder bepaalde verzwarende omstandigheden), zet de juridische cel verschillende stappen: één of meerdere intakegesprekken, inlichtingen inwinnen bij de partners, telefonische contacten, en andere. Een groot aantal van deze "relevante" aanmeldingen leidt echter niet tot een begeleiding en de redenen daarvoor zijn divers: de persoon beslist zelf om niet in te gaan op ons aanbod omdat hij/zij geen interesse heeft; de feiten zijn ondertussen verjaard of vonden plaats in het buitenland; het verhaal van de persoon bevat te weinig concrete en verifieerbare elementen; de persoon laat niets meer van zich horen ondanks verschillende pogingen tot contact vanuit PAG-ASA; of de persoon beslist om terug te keren naar zijn/haar land van herkomst.

Een opmerkelijke vaststelling in 2013 is het stijgend aantal mensen dat zich bij PAG-ASA aanmeldt met een zeer goed voorbereid dossier "economische uitbuiting". Deze vaststelling wordt ook gedeeld door onze partners op het terrein. Vanuit ons perspectief en onze terreinervaring, is één van de mogelijke factoren de verstrenging van de asielprocedure. Meer mensen melden zich bij ons aan met onechte of overdreven verhalen in de hoop erkend te worden als slachtoffer van mensenhandel en via deze procedure

⁵ Centra voor huisvesting en sociale re-integratie, OCMW, verenigingen, straathoekwerkers, en andere.

⁶ Lokale en Federale Politie, Sociale Inspectie, Toezicht Sociale Wetten, Parket, Arbeidsauditoraat.

⁷ Klant, buur, kennis, vriend, familielid of andere.

⁸ Dit zijn de 2 andere gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

⁹ NBMV staat voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Hierbij gaat het over diensten zoals: dienst voorgedij, voorgeden, gespecialiseerde opvangcentra voor NBMV.

alsnog toegang te krijgen tot verblijfsdocumenten. Onze juridische begeleiders spelen hier een belangrijke rol als filter om de echte van de onechte verhalen te scheiden. We houden dit nauwlettend in het oog: elk twijfelgeval wordt grondig bestudeerd door de juridische cel en, indien nodig, besproken met de betrokken overheidspartners om tot de juiste conclusie te komen, zodat de procedure mensenhandel niet misbruikt zou worden en de echte slachtoffers steeds geïdentificeerd en geholpen worden.

In 2013 leidden uiteindelijk 48 aanmeldingen tot het opstarten van een nieuwe begeleiding. Daarnaast waren op 31 december 2013 nog 15 aanmeldingen in behandeling: begin 2014 zal duidelijk worden of het al/niet over feiten mensenhandel gaat en er al/niet een begeleiding wordt opgestart.

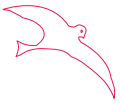
2. Begeleidingen

Elke begeleiding is integraal en op maat van de cliënt. Ze start in principe steeds met een juridisch, een administratief en een psychosociaal luik. Ze wordt verleend hetzij in residentiele setting, d.i. met een opname in ons opvanghuis voor mensen die nood hebben aan een (veilig) onderkomen, hetzij in ambulante setting, d.i. voor mensen die elders kunnen verblijven. De drie luiken van de begeleiding lopen parallel en zijn complementair. Elk slachtoffer wordt begeleid door twee begeleiders, één voor de juridische en administratieve luiken en één voor het psychosociale luik.

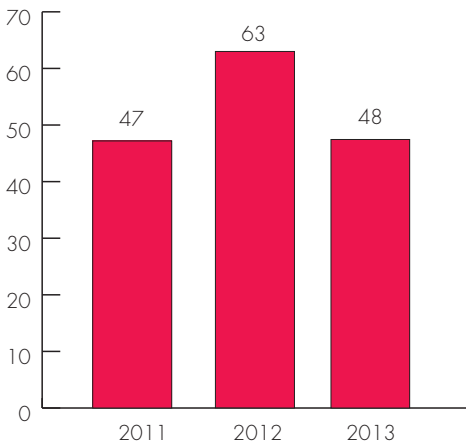
De duur van een begeleiding kan variëren van een aantal weken tot een aantal jaren. We schatten de gemiddelde duur van een begeleiding op 2 à 3 jaar. In theorie, wordt de volledige begeleiding (juridisch, administratief en psychosociaal) afgesloten op het moment dat de gerechtelijke procedure afgelopen is, de persoon een verblijfstitel van onbepaalde duur heeft bekommen, en hij/zij geen psychosociale begeleiding meer nodig heeft. In de praktijk, komt de beëindiging van het ene luik van de begeleiding niet noodzakelijk overeen met de beëindiging van het andere luik. Immers, de gerechtelijke procedure kan soms jaren aanslepen of in sommige gevallen net heel snel geregeld zijn. De psychosociale begeleiding duurt zolang de persoon de specifieke aanpak van PAG-ASA nodig heeft.

2.1. Nieuwe begeleidingen in 2013

In de loop van 2013 werd er voor 48 personen een nieuwe begeleiding opgestart (cf. grafiek 2). Het aantal nieuwe begeleidingen is teruggevallen naar het niveau van 2011 (47) en 2010 (45). Uit deze cijfers leiden we af dat 2012 een uitzonderlijk jaar was. Er moet teruggegaan worden tot 2008 om een gelijkaardig aantal opgestarte begeleidingen aan te treffen (65).

GRAFIEK 2: Totaal aantal nieuwe begeleidingen

Uit tabel 2 komt duidelijk naar voor dat in 2013 één derde van de nieuwe begeleidingen werd aangemeld door een gerechtelijke dienst: in de meeste gevallen was dit de lokale of federale politie.

TABEL 2: Aanmeldende instanties van de nieuwe begeleidingen

Aanmeldende instanties	2011	2012	2013
Gerechtelijke diensten ¹⁰	21	33	18
Juridische diensten	3	1	4
Diensten voor NBMV ¹¹	2	5	2
Sociale sector ¹²	1	3	5
Diplomatieke sector ¹³	1	1	0
Sürya, Payoke ¹⁴	4	7	4
Privépersoon ¹⁵	5	7	3
Persoon zelf	10	6	12
TOTAAL	47	63	48

¹⁰ Lokale en Federale Politie, Sociale Inspectie, Toezicht Sociale Wetten, Parket, Arbeidsauditoraat.

¹¹ NBMV staat voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Hierbij gaat het over diensten zoals: dienst voorgedij, voogden, gespecialiseerde opvangcentra voor NBMV.

¹² Centra voor huisvesting en sociale re-integratie, OCMW, verenigingen, straathoekwerkers, en andere.

¹³ Ambassades, consulaten, Directie Protocol van de FOD Buitenlandse Zaken.

¹⁴ Dit zijn de 2 andere gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

¹⁵ Klant, buur, kennis, vriend, familielid of andere.

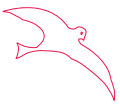
TABEL 3: *Nieuwe begeleidingen in 2013 naargelang type uitbuiting en geslacht*

Type uitbuiting	Mannen	Vrouwen	Totaal
Seksuele uitbuiting	-	12	12
Economische uitbuiting	25	8	33
Uitbuiting bedelarij	-	-	-
Gedwongen strafbare feiten te plegen	-	-	-
Illegale orgaanhandel	-	-	-
Smokkel onder verzwarende omstandigheden	1	2	3
TOTAAL	26	22	48

Ook wat betreft type uitbuiting en geslacht is er een terugkeer naar de cijfers van 2011. Het aantal vrouwelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting liep in 2012 op tot 24 en daalt in 2013 tot 12 (ter vergelijking: 10 in 2011). Het aantal mannelijke slachtoffers blijft stabiel. Hieruit leiden we af dat de daling van het aantal nieuwe begeleidingen te wijten is aan een afname van het aantal vrouwelijke slachtoffers.

Twee derde van het aantal nieuwe begeleidingen heeft betrekking op economische uitbuiting en we stellen vast dat dit aantal gestaag blijft toenemen: 25 in 2011, 28 in 2012, 33 in 2013. Wat deze vorm van uitbuiting betreft, kwamen de 33 slachtoffers uit een waaier van sectoren: bouw (10), horeca (6), kleinhandel (5), huispersoneel (3), garage (3), schoonmaak (2), textiel (1), drukkerij (1), manege (1), transport (1).

In 2013 werden slechts 2 minderjarige slachtoffers door PAG-ASA in begeleiding genomen: beide meisjes waren slachtoffer van smokkel. Zij werden opgevangen in opvangstructuren voor niet-begeleide minderjarigen.

TABEL 4: Nieuwe begeleidingen in 2013 naargelang de nationaliteit van het slachtoffer en de aard van de uitbuiting

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Gedwongen Feiten	Smokkel	Gedwongen bedelarij	Totaal
Marokko	1	9	-	-	-	10
Roemenië	3	4	-	-	-	7
China	2	3	-	-	-	5
Egypte	-	4	-	-	-	4
Albanië	2	-	-	-	-	2
Brazilië	-	2	-	-	-	2
Congo	1	1	-	-	-	2
Guinee-Bissau	-	2	-	-	-	2
Nigeria	1	1	-	-	-	2
Slovakije	-	2	-	-	-	2
Sri Lanka	-	-	-	2	-	2
Tunesië	-	2	-	-	-	2
Bangladesh	-	1	-	-	-	1
Colombia	1	-	-	-	-	1
Guinee	-	1	-	-	-	1
Iran	-	-	-	1	-	1
Kameroen	-	1	-	-	-	1
Letland	1	-	-	-	-	1
TOTAAL	12	33	0	3	0	48

De nationaliteiten die in 2013 in het oog springen zijn op de eerste plaats Marokko en Roemenië, vervolgens China en Egypte. Zoals in 2011 en 2012, betreft de grootste groep nieuwe slachtoffers burgers uit Noord-Afrika (33%) en de Europese Unie (20%). Maar het aantal nieuwe slachtoffers afkomstig uit de EU is in absoluut aantal wel aanzienlijk gedaald van 26 in 2012 naar 10 in 2013. De grootste daling betreft de slachtoffers uit Roemenië en Bulgarije. In vergelijking met 2012 is het aantal Roemenen gedaald met bijna 50 % (van 13 naar 7), het aantal Bulgaren zelfs met 100% (van 5 naar 0). Wij zien verschillende factoren die hiervoor een verklaring kunnen bieden: de recente toetreding van deze landen tot de EU, die gepaard gaat met vrij verkeer van personen, goederen en diensten; alsook het feit dat veel

Roemenen en Bulgaren als (schijn)zelfstandige in België tewerkgesteld zijn, wat de detectie van (potentiële) slachtoffers van mensenhandel bemoeilijkt.

2.2. Juridisch-administratieve cijfergegevens

De juridisch-administratieve begeleiding wordt verzekerd door de begeleiders van de juridische cel en bestaat uit 2 complementaire luiken.

Het administratieve luik heeft betrekking op de aanvraag (en verlenging) van verblijfsdocumenten bij de Dienst Vreemdelingenzaken (bureau MINTEH) in het kader van de bijzondere beschermingsprocedure voor slachtoffers van mensenhandel en mensen-smokkel (onder bepaalde verzwarende omstandigheden) die bereid zijn om mee te werken met politie en justitie.

Het juridische luik heeft betrekking op het onderzoek en de gerechtelijke procedure: o.a. het slachtoffer bijstaan bij het afleggen van verklaringen of het neerleggen van een klacht, informeren over de stand van zaken van het onderzoek, en informeren over de beslissingen van de rechtbank. Dit houdt in dat er regelmatig contact is met de betrokken politie en/of inspectiediensten, de magistraat die het onderzoek in het dossier voert maar ook met advocaten, die tussenkomen om de belangen van de slachtoffers te verdedigen.

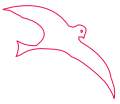
2.2.1. Aantal juridisch-administratieve begeleidingen

In 2013 werden er in totaal 199 personen administratief en/of juridisch begeleid door PAG-ASA.

TABEL 5: Totaal aantal begeleidingen door de juridische cel

Begeleidingen	2011	2012	2013
Nieuwe begeleidingen	47	63	48
Nog lopende begeleidingen van voorgaande jaren	117	112	110
Subtotaal	164	175	158
Nog lopende begeleidingen enkel op juridisch vlak	30	43	41
TOTAAL	194	218	199

Eenzijds gaat het hierbij over 158 juridisch-administratieve begeleidingen. Dit cijfer omvat 48 nieuwe begeleidingen die in 2013 werden opgestart, alsook 110 begeleidingen die in voorgaande jaren werden opgestart maar in 2013 werden voortgezet.

Anderzijds zijn er 41 begeleidingen die enkel nog op juridisch vlak lopende waren. Het gaat om zaken waarin op administratief vlak al een definitief verblijf werd toegelaten, maar waarin nog een beroepsprocedure lopende is of stappen worden gezet om effectieve uitvoering te bekomen in het kader van een definitieve gerechtelijke uitspraak. Over het algemeen zijn dit begeleidingen die minder arbeidsintensief zijn en om deze reden apart opgenomen worden in de tabel.

2.2.2. Onderzoeken gestart in 2013

Het onderzoek voor feiten van mensenhandel wordt in de meeste gevallen opgestart op het parket of het arbeidsauditoraat van de plaats waar de feiten gepleegd zijn.

TABEL 6: *Nieuwe begeleidingen in 2013 naargelang het arrondissement waar een onderzoek loopt*

Gerechtelijk arrondissement	Parket	Arbeidsauditoraat	TOTAAL
Antwerpen	4	2	6
Brugge	3	-	3
Brussel	9	17	26
Doornik	1	-	1
Hasselt	1	-	1
Hoei	-	2	2
Luik	-	1	1
Namen	1	3	4
Nijvel	-	3	3
Nog geen verklaringen afgelegd	-	-	1
TOTAAL	19	28	48

Uit tabel 6 stelt men vast dat het gerechtelijk arrondissement Brussel, net als de voorgaande jaren, koploper is voor wat het aantal opgestarte onderzoeken betreft. Opvallend is dat bijna twee derde van de onderzoeken in Brussel werden gestart op het arbeidsauditoraat (17). De voorgaande jaren was er steeds sprake van een min of meer gelijk aantal onderzoeken op parket en arbeidsauditoraat.

De overige opgestarte onderzoeken zijn verspreid over het Belgische grondgebied, zowel in Vlaanderen als in Wallonië. In het algemeen lijkt het aantal onderzoeken opgestart op de parketten te dalen in vergelijking met 2012 (toen 38) en 2011 (toen 22), terwijl het aantal onderzoeken opgestart op de arbeidsauditoraten een lichte

stijging kent (ter vergelijking: 25 in 2012 en 22 in 2011). Opnieuw leiden deze gegevens tot de vaststelling dat 2012 een uitzonderlijk jaar was, met opmerkelijk veel nieuwe begeleidingen in situaties van seksuele uitbuiting aangemeld door de politiediensten en waarvoor er onderzoeken werden gestart op het parket, en dat we in 2013 cijfermatig terugvallen naar het niveau van 2011.

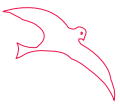
In het kader van de onderzoeken wensen wij de aandacht te vestigen op het volgende probleem: we stellen vast dat in een aantal oudere – maar ook delicatere – zaken de advocaten van de verdachten tijdens de regeling van de rechtspleging voor de raadkamer, en vervolgens voor de kamer van inbeschuldigingstelling, alles uit de kast halen om tijd te rekken. Spijtig is dat ze ook nog slagen in hun opzet. Zo zijn verschillende dossiers opgestart in de periode 2005-2010 (bv. het CONRAD-dossier waarin meer dan 10 jonge vrouwen als huisslaven werden uitgebuit door een prinselijke familie uit Saoedi-Arabië) nog steeds niet voor de rechtbank gebracht.

2.2.3. *Gerechtelijke uitspraken*

In 2013 werden er in totaal 30 zaken behandeld door de correctionele rechtbank en/of het hof van beroep. De dossiers¹⁶ die in de tabellen 7 en 8 aangeduid zijn met een * werden al in het jaarverslag van 2012 (en een aantal zelfs in het jaarverslag van 2011) opgenomen als zaken waarin toen nog géén definitieve uitspraak was.

Zoals in 2011 en 2012 heeft de meerderheid van de processen betrekking op de problematiek van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting: in totaal 19 zaken, waarin 7 definitieve en 12 niet-definitieve uitspraken werden gedaan. Opmerkelijk is dat voor de 8 dossiers mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, die in de loop van 2013 voor de correctionele rechtbank werden gebracht, datzelfde jaar nog een definitieve gerechtelijke beslissing werd uitgesproken (in eerste aanleg of in beroep).

¹⁶ Een dossier betreft niet noodzakelijk één slachtoffer. In sommige dossiers vermeld in deze tabel zijn meerdere slachtoffers betrokken.

TABEL 7: Dossiers waarin er in 2013 een definitieve strafrechtelijke uitspraak was: verdeling naargelang de aard van de uitbuiting en het gerechtelijk arrondissement

Gerechtelijk arrondissement	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Smokkel	Bedelarij	TOTAAL
Bergen	-	1*	-	-	1
Brugge	-	1	-	-	1
Brussel	4	3	1	-	8
Charleroi	1	-	-	-	1
Gent	2	1*	-	-	3
Leuven	1	-	-	-	1
Nijvel	-	-	-	1	1
Tongeren	-	1	-	-	1
TOTAAL	8	7	1	1	17

In de meeste zaken vermeld in tabel 7 werd een strafrechtelijke veroordeling uitgesproken voor feiten van mensenhandel of mensensmokkel. Echter, in de zaken economische uitbuiting is er in 3 van de 7 zaken géén veroordeling mensenhandel uitgesproken maar slechts een veroordeling op basis van verschillende sociaalstrafrechtelijke inbreuken, zoals illegale tewerkstelling, niet-uitbetaling van loon, en niet-aangifte DIMONA. Op administratief vlak heeft dit geen impact op het slachtoffer, aangezien een aanvraag voor verblijf van onbepaalde duur mogelijk is op voorwaarde dat het openbaar ministerie voor feiten mensenhandel heeft gevorderd. Echter, op psychologisch vlak kan dit een negatieve impact hebben op het slachtoffer dat niet langer in zijn/haar slachtoferschap wordt erkend.

Er zijn twee dossiers die specifieke aandacht verdienen:

Eén van de dossiers seksuele uitbuiting te Brussel had betrekking op een Roemeens netwerk van pooiers dat, vanuit zijn uitvalsbasis in de omgeving van Leuven, Roemeense meisjes in bars in de omgeving van Sint-Truiden plaatste om ze seksueel uit te buiten. In eerste aanleg sprak de correctionele rechtbank van Leuven ten aanzien van een aantal beklaagden een veroordeling uit voor onder andere feiten van mensenhandel. Na een beroep aangetekend door een aantal daders, oordeelde het Hof van beroep te Brussel echter dat een herkwalificatie zich opdrong, met name van mensenhandel naar uitbuiting van prostitutie. Het Hof gaf hiervoor volgende motivatie: *“geen bewijs dat een der beklaagden [...] het misdrijf mensenhandel heeft gepleegd, d.i. het stellen van de bedoelde handelingen om een derde, verschillend van de in de tenlastelegging genoemde dader zelf, toe te laten het betrokken meisje onder zich te houden met het*

oog op haar prostitutie en/of deze prostitutie te exploiteren." Deze interpretatie van het Hof lijkt nogal vergaand; het is niet de bedoeling van de wetgever geweest om te eisen dat het uitbuitingselement zou gepleegd zijn door een derde. Hopelijk zal de nieuwe formulering van artikel 433 quinquies "met het oog op uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting" ingevoerd door de Wet van 29 april 2013 dit soort interpretaties voorkomen.

Daarnaast wensen we kort het dossier van gedwongen bedelarij (arrondissement Nijvel) aan te halen als voorbeeld van succesvolle samenwerking, op nationaal en internationaal niveau, in de strijd tegen mensenhandel. In de zomer van 2012 werden 3 slachtoffers van gedwongen bedelarij gedetecteerd door de federale gerechtelijke politie, na inlichting door collega's van het land van oorsprong van de dader. Dit dossier werd in een recordtempo behandeld. Reeds in januari 2013 werd door de correctionele rechtbank van Nijvel een definitief vonnis uitgesproken, met een effectieve veroordeling van de mensenhandelaar (m.n. gevangenisstraf, boete en schadevergoeding). De manier waarop er in dit dossier van bij de start van het onderzoek werd samengewerkt tussen de verschillende actoren is een voorbeeld van de dynamische en multidisciplinaire samenwerking zoals deze werd bedoeld in de Ministeriële Omzendbrief van 26/09/2008.

TABEL 8: Dossiers waarin er in 2013 géén definitieve strafrechtelijke uitspraak plaatsvond: verdeling naargelang de aard van de uitbuiting en het gerechtelijk arrondissement

Gerechtelijk arrondissement	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	TOTAAL
Brussel	1 *	1+2*	4
Charleroi	-	2	2
Doornik	-	1 *	1
Gent	-	1 *	1
Luik	-	3	3
Nijvel	-	1 *	1
Turnhout	-	1 *	1
TOTAAL	1	12	13

Eind 2013 zijn er nog 13 zaken waarin een beroepsprocedure lopende is en er dus nog geen definitieve gerechtelijke uitspraak is gedaan (cf. tabel 8). Hierbij valt op dat 7 van deze dossiers (1 seksuele uitbuiting en 6 economische uitbuiting) ook al vermeld werden in ons jaarverslag van 2012 of zelfs in jaarverslagen van de jaren ervoor.

TABEL 9: Aantal zaken die in 2013 niet tot een proces hebben geleid: verdeling naar gelang de aard van de uitbuiting en het gerechtelijk arrondissement

Gerechtelijk arrondissement	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Smokkel	TOTAAL
Antwerpen	-	-	1	1
Brussel	1	4	-	5
TOTAAL	1	4	1	6

Tabel 9 geeft een overzicht van de 6 zaken die niet tot een rechtszaak hebben geleid en dus bij het einde van het onderzoek zonder gevolg werden geklasseerd. In deze zaken waren in totaal 7 slachtoffers betrokken. Wanneer een zaak geklasseerd wordt zonder gevolg, verliest de persoon zijn/haar slachtofferstatuut. Daardoor kan de persoon niet meer genieten van de bijstandsprocedure en volgt een administratieve afsluiting van de begeleiding door PAG-ASA (zie blz. 27 voor meer informatie over de gevolgen hiervan).

2.2.4. Tussenkomst van advocaten

In het kader van de juridische begeleiding door PAG-ASA wordt een beroep gedaan op advocaten om de belangen van de slachtoffers te verdedigen op gerechtelijk vlak. Zij zorgen voor de burgerlijke partijstelling en de vordering tot schadevergoeding. Schadevergoeding bekomen kan belangrijk zijn, voornamelijk als erkenning van de feiten, maar ook omdat dit geld helpt bij het opstarten van een nieuw leven – op voorwaarde natuurlijk dat de veroordeelde(n) dit bedrag ook effectief betalen.

PAG-ASA werkt samen met een pool gemotiveerde advocaten, zowel in Brussel, Vlaanderen als Wallonië, die meestal ook bereid zijn om aan een gunstiger “sociaal” tarief te werken. Gezien de complexiteit van de dossiers mensenhandel, is het belangrijk een beroep te kunnen doen op advocaten met deskundigheid in de materie, m.n. combinatie van burgerlijk recht, (sociaal) strafrecht en vreemdelingenrecht.

In 2013 heeft PAG-ASA de tussenkomst gevraagd van een advocaat in 35 gerechtelijke dossiers¹⁷, in lopende onderzoeken of strafprocessen. Van deze tussenkomsten waren 14 betalend en 21 niet-betalend via het systeem van kosteloze rechtsbijstand (zogenaamd “pro-deo”).

PAG-ASA heeft in 2013 beslist om voor haar cliënten steeds meer een beroep te doen op de kosteloze rechtsbijstand. De verklaring hiervoor ligt in het feit dat de projectsubsidies waarmee PAG-ASA sedert vele jaren betaalde advocaten kon in-

¹⁷ Hierbij is het belangrijk te vermelden dat in eenzelfde gerechtelijk dossier soms meerdere slachtoffers kunnen betrokken zijn wier belangen verdedigd worden door dezelfde advocaat.

schakelen voor de verdediging van onze cliënten, in de nabije toekomst zal verdwijnen met de opheffing van het Federaal Impulsfonds voor Migratiebeleid.

Deze nieuwe manier van werken heeft tot gevolg dat cliënten die op een bepaald moment beginnen te werken, riskeren buiten het systeem van kosteloze rechtshulp te vallen en zelf de kosten van de advocaten te moeten dragen. De vraag is dan of de slachtoffers, wier loon dikwijls toch vrij laag is, deze financiële inspanning zullen kunnen dragen. Het risico is reëel dat een aantal slachtoffers zal afzien om als burgerlijke partij tussen te komen tijdens de rechtszaak. Bijgevolg zullen zij ook geen schadevergoeding kunnen eisen voor de geleden schade. Slachtoffers van mensenhandel die zich snel integreren en werk vinden, worden als het ware een tweede maal slachtoffer doordat hen het recht op gratis juridische bijstand wordt ontzegd.

Bovendien worden kosten met betrekking tot de uitvoering van een gerechtelijke beslissing (zoals deurwaarderskosten) niet gedekt door de kosteloze rechtshulp en vallen deze sowieso ten laste van het slachtoffer. In de praktijk zal PAG-ASA proberen in te schatten hoe groot de kans is dat de uitvoering zal leiden tot een effectieve uitbetaling aan het slachtoffer, en op basis daarvan deze kosten eventueel (gedeeltelijk) voorschieten. Deze kosten vormen een bijkomende drempel om hun recht op schadevergoeding uit te oefenen.

Tenslotte moet er nog op gewezen worden dat ook burgerlijke partijstellingen door PAG-ASA – als organisatie – in het gedrang komen door het verdwijnen van deze projectsubsidie, aangezien een vzw geen beroep kan doen op kosteloze rechtsbijstand. De erkenning die PAG-ASA (samen met de 2 andere gespecialiseerde centra en het Federaal Migratiecentrum) gekregen heeft om in rechte op te treden in het kader van dossiers mensenhandel zou dus binnenkort geen betekenis meer hebben, tenzij de organisatie opnieuw middelen krijgt om deze in de praktijk uit te oefenen.

2.2.5. *Administratieve afsluitingen*

Een administratieve afsluiting betekent dat de administratieve begeleiding door PAG-ASA afgesloten wordt. Dit kan om verschillende redenen (cf. tabel 10). In de meeste gevallen gaat het om een einde van de administratieve verblijfsprocedure bij de Dienst Vreemdelingenzaken, waarbij de persoon hetzij permanente verblijfsdocumenten ontvangt, hetzij geen documenten ontvangt. In dit laatste geval blijft de keuze tussen vrijwillige terugkeer en illegaliteit. Hierbij zorgt PAG-ASA, indien nodig, ook voor een doorverwijzing naar een juridische dienst waar de persoon zich kan informeren over de mogelijkheden om zijn/haar verblijf trachten te regulariseren. Over het algemeen zijn deze mogelijkheden echter heel beperkt (in de meeste gevallen zelfs onbestaande) en geven we deze boodschap ook mee.

TABEL 10: Aantal begeleidingen die op administratief vlak werden afgesloten, naar gelang de reden

Reden van administratieve afsluiting	2011	2012	2013
A. Permanente verblijfsdocumenten			
Regularisatie binnen procedure mensenhandel	18	16	18
Regularisatie binnen STOP-procedure ¹⁸ of overheids campagne ¹⁹ van 2009	17	7	4
Familiehereniging	-	1	-
Huwelijk	-	-	1
B. Terugkeer			
Vrijwillige terugkeer naar land van herkomst	7	5	8
Terugkeer in het kader van de asielpprocedure	-	1	-
C. Doorverwijzing naar ander centrum			
Overname door ander gespecialiseerd centrum omwille van veiligheid of overtal	-	-	2
Eindebegeleiding bij PAG-ASA wegens (systematisch) niet-naleven van de begeleidingsovereenkomst ²⁰	1	9	5
D. Einde procedure mensenhandel			
Sepot of buitenvervolginstelling	2	2	6
Negatieve beslissing Dienst Vreemdelingenzaken	-	-	-
Geen interesse in de procedure	2	4	4
Verdwijning van slachtoffer	-	4	3
Overlijden van slachtoffer	-	-	1
Geen slachtoffer mensenhandel	1	1	2
Veroordeling wegens mensenhandel	-	1	-
Contact met vermoedelijke dader(s)	-	-	-
TOTAAL	48	52	54

¹⁸ De stop-procedure is een officieuze procedure waarbij een regularisatie kan aangevraagd worden voor slachtoffers mensenhandel die minstens twee jaar in begeleiding zijn bij een gespecialiseerd centrum wanneer hun klacht zonder gevolg wordt gerangschikt door het parket. De Dienst Vreemdelingenzaken houdt bij de beoordeling van deze regularisatie-aanvragen sterk rekening met integratie-elementen.

¹⁹ Het betreft de eenmalige regularisatiecampagne van de overheid waarbij mensen zonder papieren op basis van een aantal criteria een aanvraag tot regularisatie van hun verblijf konden indienen tussen 15/09 en 15/12/2009.

²⁰ Wanneer een begeleiding wordt afgesloten omwille van het systematisch niet-naleven van de begeleidingsovereenkomst, wordt ze over het algemeen overgenomen door één van de andere gespecialiseerde centra, dat dan de begeleiding, inclusief de opvolging van de administratieve verblijfsprocedure, verderzet.

In 2013 werden in totaal 54 begeleidingen op administratief vlak afgesloten. In 21 situaties heeft de persoon permanente verblijfsdocumenten gekregen, waarvan 18 in het kader van de procedure mensenhandel. Hierbij valt op dat het aandeel regularisaties op humanitaire basis (4) sterk is afgenomen; deze daling kan volledig toegeschreven worden aan het feit dat de Dienst Vreemdelingenzaken bijna alle regularisatieaanvragen ingediend binnen de overheids campagne van 2009 heeft behandeld.

In 6 situaties verloor het slachtoffer zijn/haar statuut alsook de daaraan verbonden tijdelijke verblijfsdocumenten nadat het openbaar ministerie beslist heeft de zaak te seponeren of de dader buiten vervolging te stellen. Voor 2 slachtoffers betekende deze klassering zonder gevolg ook het verlies van hun verblijfsdocumenten en dus een terugkeer naar de illegaliteit. De andere slachtoffers kenden een positievere uitkomst: 2 hadden reeds een asielprocedure lopende, welke gewoon werd verdergezet; 2 waren het slachtoffer geweest van uitbuiting door een diplomaat en werden begin 2014 geregulariseerd op humanitaire basis.

TABEL 11: Aantal "vrijwillige terugkeer" in 2013 naargelang type uitbuiting en geslacht

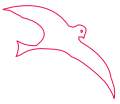
Type uitbuiting	Mannen	Vrouwen	Totaal
Seksuele uitbuiting	0	3	3
Economische uitbuiting	2	2	4
Uitbuiting bedelarij	1	0	1
TOTAAL	3	5	8

In 8 situaties heeft het slachtoffer ervoor gekozen terug te keren naar zijn/haar land van herkomst (m.n. Bangladesh, Polen, Roemenië, en Slowakije). Type uitbuiting of geslacht van het slachtoffer spelen hierbij weinig rol (cf. tabel 11). De belangrijkste reden is dat de persoon geen toekomstproject heeft in België. Deze terugkeer werd in de meeste gevallen (5) georganiseerd in samenwerking met IOM en/of Caritas; in 3 situaties heeft het slachtoffer de reis op eigen houtje geregeld.

2.3. Psychosociale cijfergegevens

De psychosociale begeleiding heeft betrekking op volgende thema's, die aan bod komen naargelang de noden van de cliënt:

- Slachtofferproblematiek: morele steun en leren omgaan met moeilijke ervaringen/trauma's die vaak gelieerd zijn aan de uitbuiting;
- Specifieke bijstandsprocedure mensenhandel: leren omgaan met de voorwaarden en met de onzekerheid omtrent de toekenning (of verlenging) van verblijfsdocumenten en de regularisatie;

- Helpen nadenken over, opstarten en uitbouwen van een persoonlijk toekomstproject (in België of in land van herkomst);
- Integratie in een nieuwe samenleving: informatieverstrekking en ondersteuning bij het zoeken van taalcursussen, beroepsopleidingen, werk en andere sociale activiteiten.

De begeleiding bevordert de praktische zelfredzaamheid en mentale weerbaarheid van de cliënt en beoogt aldus de volledige autonomie van de persoon om op termijn zo goed mogelijk zelfstandig te kunnen functioneren in de maatschappij. De begeleiding heeft ook een preventief karakter op het vlak van budgetbeheer, gezondheid en algemeen welbehagen van de cliënt en zijn/haar gezin. Bovendien letten we erop dat de cliënt geen preciaire huur- of arbeidsovereenkomst ondertekent, en dat hij/zij niet naar hetzelfde milieu terugkeert, om te vermijden dat de persoon opnieuw slachtoffer zou worden van uitbuiting.

2.3.1. Residentiële begeleidingen

Wanneer de aangemelde persoon niet beschikt over een (veilig) verblijf is een opname in ons opvanghuis aangewezen. De persoon vindt er rust en veiligheid. Het opvanghuis heeft een capaciteit van 16 plaatsen. Zowel mannen als vrouwen en gezinnen kunnen worden opgevangen.

TABEL 12: Totaal aantal residentiële begeleidingen

Residentiële begeleidingen	2011	2012	2013
Nieuwe begeleidingen (bewoners opgevangen in desbetreffende jaar)	41	46	36
Reeds lopende begeleidingen (bewoners opgenomen in het voorafgaande jaar en nog in huis op 1 januari)	11	14	13
TOTAAL	52	60	49

In 2013 was er een bezettingsgraad van 90,5 %. Dit betekent dat het opvanghuis bijna continu volzet was en dat vragen voor opname soms dienden te worden doorverwezen naar de andere gespecialiseerde opvangcentra.

In 2012 hadden we besloten om, naar aanleiding van het hoge aantal vragen naar opvang en de onbeschikbaarheid van opvangplaatsen bij andere organisaties, onze werking aan deze nieuwe realiteit aan te passen: met name de mogelijkheid om tijdelijk in "overtal" te gaan en onze capaciteit te verhogen tot 18 bewoners. Dit wordt enkel gedaan in zogenaamde crisissituaties, d.i. wanneer er geen plaats is bij de twee andere gespecialiseerde centra, er ook elders geen opvangmogelijkheid is, én de samenstelling en dynamiek binnen de huidige groep bewoners "overtal" toelaat. We zijn in 2013 niet in overtal gegaan, maar we blijven deze mogelijkheid behouden omwille van de onvoorspelbare vraag naar gespecialiseerde opvang.

TABEL 13: Aantal nieuw opgevangen bewoners, naargelang type uitbuiting en geslacht

Type uitbuiting	Man	Vrouw	Totaal
Seksuele uitbuiting	0	13	13
Economische uitbuiting	19	3	22
Smokkel onder verzwarende omstandigheden	0	0	0
Bedelarij	0	0	0
Andere ²¹	0	1	1
TOTAAL	19	17	36

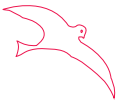
We hebben in 2013 ongeveer evenveel mannen als vrouwen opgevangen. Het aantal vrouwelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting (13) is iets lager dan in 2012 maar toch nog hoger dan de daaraan voorafgaande jaren.

Het opvanghuis van PAG-ASA staat open voor alle slachtoffers van mensenhandel, ongeacht nationaliteit, geslacht of type uitbuiting. Bijgevolg vangen wij een zeer divers publiek op. De keuze voor een gemengd opvanghuis is nooit in vraag gesteld, maar gendergelijkheid en man-vrouw relaties krijgen veel aandacht in de individuele en groepsbegeleiding. We beseffen dat dit voor de bewoners zelf niet altijd een evidentie is. We proberen met deze vorm van diversiteit op een zorgzame en waakzame manier om te gaan, via anticipatie en adequate reactie. In 2013 werkte de residentiele cel een "time out" project uit om gepaster op problemen in de groep te reageren en een antwoord te bieden op de nood aan persoonlijke reflectie.

PAG-ASA heeft er steeds voor gekozen om dag en nacht in het opvanghuis aanwezig te zijn, en dit om verscheidene redenen zoals veiligheid, kwetsbaarheid van de bewoners, mogelijke spanningen door diversiteit in een bepaalde groep. Een deel van deze permanenties wordt verzekerd door vrijwilligers, die mee bijdragen tot de kwaliteitsvolle opvang. In 2013 kozen we ervoor om een variabel permanentiesysteem in te voeren, met name één (wisselende) nacht per week geen late avond- en nachtpermanentie, hierbij rekening houdend met de bovenvermelde factoren. We zien dit als een bijkomend instrument om de autonomie van de bewoners te bevorderen. Dit systeem zal in 2014 geëvalueerd door (ex-)bewoners, medewerkers en vrijwilligers.

De gemiddelde verblijfsduur in 2013 bedroeg 6 maanden. We stellen vast dat de verblijfsduur elk jaar licht blijft stijgen. We beseffen zeer goed dat sommige bewoners langer dan nodig in het opvanghuis blijven, maar ook dit jaar willen we benadrukken in welke mate de (Brusselse) woonmarkt voor ons doelpubliek problematisch is. De interne werkgroep "huisvesting" zet alles in om dit te verhelpen en tracht via samenwerking met partners (zoals sociale verhuurkantoren, huisvestingsmaatschappijen, en

²¹ Met 'andere' wordt hier bedoeld : minderjarige zoon of dochter van een bewoner, die mee in het opvanghuis zit.

eigenaars) wegen te zoeken opdat onze cliënten sneller aan een woning kunnen geraken. Daarnaast zijn echter structurele oplossingen nodig waarvoor we de bevoegde autoriteiten willen sensibiliseren.

Na hun verblijf in het opvanghuis worden de meeste cliënten intern doorverwezen naar onze ambulante cel voor een verderzetting van hun psychosociale begeleiding. Van de 33 bewoners die in 2013 vertrokken zijn uit het opvanghuis, zijn er 17 intern doorverwezen voor een verdere ambulante begeleiding.

2.3.2. Ambulante begeleidingen

Wanneer een cliënt niet of niet langer in ons opvanghuis verblijft, gebeurt de psychosociale begeleiding ambulante. De persoon woont zelfstandig, al dan niet vergezeld van partner of familie, of verblijft in een transitappartement van PAG-ASA of in een ander opvanghuis.

TABEL 14: Aantal ambulante begeleidingen

Ambulante begeleidingen	2011	2012	2013
Nieuwe begeleidingen	29	42	34
Nog lopende begeleidingen van voorgaande jaren	75	85	84
TOTAAL	104	127	118

Het totaal aantal begeleidingen is afgenomen in vergelijking met vorig jaar, maar ligt nog steeds hoger dan in 2011. We stellen vast dat vooral het aantal nieuwe begeleidingen is verminderd, terwijl het aantal lopende begeleidingen opgestart in voorgaande jaren stabiel blijft. Van deze 118 ambulante begeleidingen waren er 32 zeer intensief, waarbij de cliënt meerdere keren per week gezien of gehoord werd. Bij de andere begeleidingen varieert de frequentie van de contacten (tweewekelijks, driewekelijks of maandelijks) naargelang de noden van elke cliënt.

Van de 34 nieuwe ambulante begeleidingen zijn er 17 die eerst werden opgevangen en begeleid in ons opvanghuis; 17 werden onmiddellijk ambulante opgestart na beslissing tot opname in de procedure op basis van de intakegesprekken uitgevoerd door de juridische cel.

Er werden in de loop van 2013 ook 30 ambulante begeleidingen afgesloten. De meest voorkomende reden (18) van afsluiting was dat na evaluatie bleek dat de persoon geen specifieke hulp- of begeleidingsvragen meer had voor onze dienst. De andere afsluitingen vonden plaats om andere redenen: redenen van juridisch-administratieve

aard (8); geen interesse meer in een begeleiding in het kader van de procedure voor slachtoffers van mensenhandel (2); doorstroming naar het opvanghuis van PAG-ASA omdat deze persoon nood had aan gespecialiseerde opvang (1); en verdwijning (1).

TABEL 15: Aantal ambulante begeleidingen *in transit*

Ambulante begeleidingen in transit	2011	2012	2013
Nieuwe begeleidingen	10	7	10
Reeds in begeleiding op 1 januari	4	6	7
TOTAAL	14	13	17

Transit is een specifiek project binnen de ambulante werking: het is gericht op personen die nood hebben aan een tijdelijke, intensieve ambulante begeleiding. Op 31 december 2013 beschikte PAG-ASA over 7 transitplaatsen in studio's en appartementen in verschillende gemeentes van Brussel. In de loop van 2013 werden er 3 nieuwe transitappartementen in gebruik genomen in Anderlecht in samenwerking met het Sociaal Verhuurkantoor Baïta. Tegelijkertijd werd het gebruik van 3 transitplaatsen in Sint-Jans-Molenbeek en Brussel centrum stopgezet.

De 17 transitbegeleidingen zijn inbegrepen in de 118 ambulante begeleidingen. In 2013 werden bijna alle transitappartementen gebruikt voor doorstroming uit het opvanghuis, meestal omdat specifieke begeleiding voor deze cliënten nodig was, maar in sommige gevallen ook omdat de betrokken bewoners omwille van het niet vinden van een woning op de huurmarkt na een ellenlange zoektocht, in hun persoonlijke ontwikkeling achteruitgingen.

De maximumduur van een transitbegeleiding is sinds 2011 vastgelegd op 12 maanden omdat we ervaren hadden dat de oorspronkelijke periode van 6 maanden te kort was om goed aan een project te kunnen werken. De meeste cliënten hebben bij het afsluiten van de transitbegeleiding in 2013 een verblijf van 1 jaar in een transitwoning achter de rug.

STIB
RNM

**PAG-
ASA**

Andere activiteiten in 2013

1. Bewustmaking, informatie en vorming

De tweede opdracht van PAG-ASA bestaat uit het meewerken aan de strijd tegen mensenhandel; hier geven we o.a. vorm aan via sensibilisering, informatie en vorming. Omwille van de beperkte financiële en menselijke middelen, nemen we hierin (nog) geen proactieve acties. Wel gaan we steeds positief in op vragen van professionele partners en relevante (potentiële) doorverwijzers. We merken dat dit resulteert in een betere kennis van de problematiek mensenhandel en van de werking van de gespecialiseerde centra.

PAG-ASA wordt regelmatig gevraagd om niet alleen het werk van de organisatie, maar ook de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel, voor te stellen. In 2013 hebben we dit gedaan voor volgende (toekomstige) professionelen:

- Medewerkers van de lokale politie Louvain-la-Neuve, Nijvel en Ottignies;
- Medewerkers van de sociale inspectiediensten Leuven;
- Nieuwe voogden van de Dienst Voogdij van de FOD Justitie;
- Medewerkers van de FEDASIL centra voor niet-begeleide minderjarigen;
- Medewerkers van verschillende organisaties uit de sociale en medische sector: Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid; De Goede Herder Leuven; o.a. Dokters van de Wereld; ESPER Collectief; Fonds Sociale Maribel; Kind & Gezin; Dienst Psychiatrie van het Cesar De Paepe Ziekenhuis; Sociaal Verhuurkantoor Comme Chez Toi; Samenlevingsopbouw; SAWA vzw; Team SOS Kinderen van het Sint Pieters Ziekenhuis; CAW Archipel en Mozäiek; OCMW Jette en Schaarbeek;
- Studenten rechten, criminologie, maatschappelijk werk en journalistiek van verschillende instellingen: Erasmus Hogeschool Brussel, Institut des Hautes Études des Communications Sociales, Katholieke Universiteit Leuven, en Université Libre de Bruxelles;
- Onderzoekers van het Leuvens Instituut voor Criminologie (KUL), het 'Institute for Urban Security & Policing Studies' (UGent) en de 'Research Group Fundamental Rights & Constitutionalism' (VUB).

Daarnaast wordt PAG-ASA ook regelmatig uitgenodigd om het Belgisch multidisciplinair model in de aanpak tegen mensenhandel voor te stellen op internationale fora, waar veel belangstelling is voor de manier waarop de verschillende gouvernementele én niet-gouvernementele actoren in België op succesvolle manier samenwerken. In 2013 was PAG-ASA aanwezig als spreker en/of deelnemer op volgende evenementen:

- CFGHK & EU Consultation Workshops regarding Directive 2004/81/EC on the residence permit issued to victims of human trafficking
- The Nest International Conference on Human Trafficking (Kopenhagen)
- Serbian Delegation TAIEX Study Visit to Belgium (Brussel)

- EU Expert Workshop on victims of Trafficking in Human Beings within the Eastern Partnership Panel on Migration (Warschau)
- Ac.Sé Seminarie voor de partners van het Frans Nationaal Netwerk van opvangstructuren voor slachtoffers van mensenhandel (Parijs)
- HOME Project study-visit to the Netherlands
- ICMPD Workshop on Forced Begging (Brussel)
- ISNS Conference on Human Trafficking (Lissabon)
- A21 Campaign (Brussel)
- EU Anti-Trafficking Day (Brussel & Vilnius)
- EU Civil Society Platform Meetings (Brussel)

Dankzij de deelname van PAG-ASA aan deze nationale en internationale studiedagen, conferenties en werkbezoeken, wordt ook onze eigen werking verrijkt. Ervaringen worden uitgewisseld; de nieuw verworven inzichten werken inspirerend en leiden tot reflecties in ons team, die op hun beurt kunnen leiden tot een aanpassing of verbetering van onze werkmethodes.

2. Samenwerking

2.1. Op nationaal niveau

PAG-ASA hecht veel belang aan een goede samenwerking met haar professionele partners. Deze samenwerking in partnerschap is essentieel om ervoor te zorgen dat de belangen van slachtoffers in de strijd tegen mensenhandel niet uit het oog verloren worden en dat onze cliënten effectief toegang krijgen tot een kwaliteitsvolle hulpverlening.

Er is een nauwe samenwerking met alle actoren die werkzaam zijn in de strijd tegen mensenhandel: lokale en federale politiediensten, inspectiediensten, parketten en arbeidsauditoraten, alsook de Dienst Vreemdelingenzaken en de Dienst Protocol van de FOD Buitenlandse Zaken. Er wordt regelmatig overlegd met de twee andere gespecialiseerde centra, Payoke en Sürya, en met het Federaal Migratiecentrum – het vroegere Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding – rond inhoudelijke en beleidsmatige thema's. In 2013 stond de financiering van de centra centraal op de agenda van het directieoverleg. De begeleidingsteams zagen elkaar regelmatig om ervaringen uit te wisselen omtrent juridische, administratieve en psychosociale kwesties.

Als gevolg van het instappen in de bijstandsprocedure, heeft elk slachtoffer recht op een tijdelijk verblijfsdocument. De aflevering van deze documenten gebeurt, na instructies van de Dienst Vreemdelingenzaken, door de bevoegde administratieve dienst van de gemeente waar het slachtoffer gedomicilieerd is. Het is belangrijk deze documenten ook zo snel mogelijk in handen te hebben omdat dit onze cliënten in staat stelt om (afhankelijk van het type verblijfsdocument) taallessen te volgen, een beroepsopleiding te volgen, zich in te schrijven bij Actiris, toegang te krijgen tot de

arbeidsmarkt, zich aan te sluiten bij een mutualiteit, en andere. In 2013 werden we in Brussel geconfronteerd met erg laattijdige aflevering van de verblijfsdocumenten, met alle nefaste gevolgen van dien voor onze cliënten. Na overleg blijkt dat het Vreemdelingenbureau van de gemeente kampt met een serieuze onder-bemanning en een groot personeelsverloop. Om vertragingen te vermijden en de samenwerking zo vlot mogelijk te laten verlopen heeft PAG-ASA eind 2013 een aantal werkafspraken gemaakt met deze dienst. De efficiëntie van deze werkafspraken zullen in 2014 geëvalueerd en, indien nodig, bijgestuurd worden.

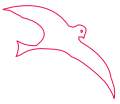
Gekoppeld aan de verblijfsdocumenten, heeft ook elk slachtoffer recht op bepaalde sociale steun. PAG-ASA heeft bijgevolg heel wat contacten met de OCMW's in het kader van de toekenning van sociale steun aan cliënten, het maken van afspraken over de begeleiding en/of het verkrijgen van een financiële tussenkomst bij medische kosten. Daar waar nodig, is er (intens) overleg opdat de rechten van onze cliënten gevrijwaard blijven. PAG-ASA werkt nauw samen met de sociale antenne Artois van OCMW 1000 Brussel in het kader van de ten laste neming van die slachtoffers die zijn opgenomen in ons opvanghuis.

Tijdens de psychosociale begeleiding bij PAG-ASA, alsook in het kader van een doorverwijzing, wordt er nauw samengewerkt met andere organisaties uit de brede sociale sector, zoals opvanghuizen, sociale verhuurkantoren, sociale permanenties, opleidingsinstanties, diensten voor inburgering, en andere. Soms overstijgen de hulpvragen van onze cliënten het hulpaanbod van PAG-ASA. Op zo'n momenten wordt er, in samenspraak met de cliënt, contacten gelegd met gespecialiseerde diensten (bv. geestelijke gezondheidszorg, arbeidsbemiddeling). We trachten hierbij ons netwerk uit te breiden en de samenwerking voortdurend te optimaliseren.

Wanneer een slachtoffer opteert om terug te keren naar zijn/haar land van herkomst, doet PAG-ASA, als partner in het kader van het REAB ²²Programma, een beroep op de steun van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en van Caritas International. Zij werken ondersteunend door de terugkeer mee voor te bereiden, logistieke aspecten te organiseren en te zorgen voor een veilig onthaal en re-integratie in het land van herkomst.

PAG-ASA is ook lid van de Bico-federatie, de federatie van onthaal- en begeleidings-initiatieven ten voordele van mensen in moeilijkheden en daklozen in Brussel, die de belangen behartigt van de welzijnsinitiatieven erkend door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Er worden ervaringen uitgewisseld, gemeenschappelijke standpunten bepaald en contacten gelegd met het beleid teneinde oplossingen te zoeken voor noden binnen de sociale sector. Een specifiek agendapunt in 2013 was de implementatie van een nieuw registratiesysteem voor de thuislozensector. De bedoeling van de registratie is om een beeld te krijgen van een aantal parameters (bv. aantal opnames, verblijfsduur, nationaliteit en leeftijd gebruikers, reden van opname) bij de

²² REAB staat voor "Return and Emigration of Asylum Seekers ex Belgium".

door de GGC erkende hulpverleningsdiensten, en om zo een beter zicht te krijgen op bestaande en toekomstige noden. Het registratiesysteem is ontwikkeld door La Strada, het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel. Het systeem kent nog een aantal (technische) kinderziektes die er spoedig uit moeten. Aangezien PAG-ASA zelf een eigen registratiesysteem heeft (m.n. ELDORADO) en een dubbele registratie wil vermijden, zal er worden gewerkt aan de mogelijkheid om gegevens vanuit ELDORADO te exporteren naar de Bico-registratie.

In het kader van het SURU-LERE project, geïnitieerd door de ANB (Association of Nigerians Belgium) en gefinancierd door de VGC, heeft PAG-ASA haar kennis en expertise gedeeld op het vlak mensenhandel. Zo hebben wij deelgenomen aan een aantal focusgroepen, studiedagen en filmavonden om het thema mensenhandel bespreekbaar te maken binnen de Engelstalige Afrikaanse gemeenschap in Brussel.

Begin 2013 heeft de stad Brussel in het kader van de "Plan Intégré Communal d'Encadrement de la Prostitution" (PICEP) een platform opgericht voor alle actoren die werkzaam zijn in/rond het prostitutiemilieu. Verschillende diensten van de Stad Brussel, de lokale politie en het middenveld zijn hierin vertegenwoordigd. Het doel van dit platform bestaat erin een dialoog te hebben en samen na te denken over de beste pistes om de prostitutie in te kaderen. PAG-ASA neemt deel aan het platform om ervoor te zorgen dat de aspecten mensenhandel niet uit het oog verloren worden en er stilgestaan wordt bij de mogelijke impact van nieuwe maatregelen op de veiligheid van de sekswerkers en de detectie van (potentiële) slachtoffers.

Naar aanleiding van dit platform is ook toenadering gezocht met Entre 2, Espace P en Alias, 3 organisaties die zich in Brussel ontfemen over de belangen, het welzijn en de gezondheid van de sekswerkers. PAG-ASA heeft een paar overlegmomenten georganiseerd bij wijze van kennismaking en om te onderzoeken hoe we de samenwerking kunnen uitbouwen. We denken hierbij zowel aan detectie en doorverwijzing van potentiële slachtoffers door deze organisaties, als aan doorverwijzing van PAG-ASA naar hen toe, wanneer een persoon verder wil blijven werken in de seksindustrie.

2.2. Op internationaal niveau

PAG-ASA is actief op internationaal vlak om haar werking bekend te maken en goede praktijken te delen met andere organisaties in het buitenland, waar veel interesse is voor de Belgische multidisciplinaire aanpak tegen mensenhandel. Zoals eerder vermeld (blz. 36), nemen we regelmatig deel aan internationale evenementen, waar PAG-ASA niet alleen haar ervaringen deelt, maar ook zelf inspiratie put voor haar eigen werking. Daarnaast is het belangrijk een netwerk van hulporganisaties in het buitenland op te bouwen en te onderhouden zodat slachtoffers, wanneer zij niet in België opgevangen kunnen/willen worden, terug kunnen keren naar hun thuisland in veilige omstandigheden – lokale organisaties kunnen ons hierbij helpen.

In 2013 heeft de EC het "EU Civil Society Platform against trafficking in human beings"

opgericht met als doel een forum te creëren voor NGO 's en middenveldorganisaties om op EU niveau kennisdeling, coördinatie en samenwerking te versterken. De EC wil een faciliterende rol spelen om nieuwe partnerschappen en synergiën aan te moedigen. Het aantal deelnemende organisaties is beperkt tot een honderdtal om het forum toe te laten haar doel te realiseren. Na een oproep aan kandidaten, heeft de EC per lidstaat een paar organisaties geselecteerd die op Europees, nationaal en/of lokaal niveau werken rond het thema mensenhandel en/of gelinkte problematieken. Voor België werden 4 organisaties geselecteerd: Conseil des Femmes Francophones, Stichting Samilia, Vrouwenraad, en PAG-ASA. Als lid van het platform neemt PAG-ASA actief deel aan de ontmoetingen.

In de loop van 2013 werd PAG-ASA uitgenodigd om deel te nemen aan een aantal internationale projecten, die gefinancierd zijn door de EC. Gezien de relevantie voor PAG-ASA en de bijdrage die we vanuit onze jarenlange terrein-expertise konden brengen, hebben we de uitnodiging aanvaard voor de volgende:

- MiEUx (Migration EU eXpertise) project van het ICMPD (International Centre for Migration and Population Development): Wij leveren technische bijstand aan de Marokkaanse overheid in het kader van haar nieuwe migratiepolitiek met het oog op het ontwikkelen van een protocol voor identificatie van en bijstand aan slachtoffers van mensenhandel. In partnerschap met een Franse expert, heeft PAG-ASA deelgenomen aan een eerste verkenningsmissie in Marokko om de betrokken actoren te ontmoeten. Dit heeft geleid tot het opstellen van een rapport met aanbevelingen aan de Marokkaanse partners. Het project wordt vervolgd in 2014.
- FIIT (Foster and Improve Integration of Trafficked persons) project van IOM (International Organization for Migration): 5 landen, waaronder België, nemen deel aan dit project, waarvan het hoofddoel erin bestaat de integratie van slachtoffers van mensenhandel te verbeteren door de identificatie, uitwisseling en transfer van goede praktijken op het vlak van juridische, economische en psychosociale dimensies van integratie. PAG-ASA heeft deelgenomen aan twee studiebezoeken en rondetafelgesprekken. Het resultaat van het project is een informatiekits met relevante informatie over de integratie van de slachtoffers.
- HOME project, gecoördineerd door de Nederlandse NGO Maatwerk bij Terugkeer, in partnerschap met een paar NGO's uit Nederland, Nigeria, Brazilië, Sierra Leone en Caritas International Belgium. De aanleiding voor dit project was het gebrek aan samenwerking tussen hulpverleningsorganisaties, terugkeerorganisaties en NGOs in landen van herkomst die hulp bieden na terugkeer. Het project stelt zich als doel het verbeteren van de ondersteuning aan slachtoffers van mensenhandel voor een menswaardige vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst. PAG-ASA werd door Caritas uitgenodigd om deel te nemen aan het project om onze kennis en expertise te delen.

**PAG-
ASA**

Vooruitblik naar 2014

1. Aandachtspunten

Er zijn een aantal punten die we in 2014 aandachtig moeten opvolgen; het gaat hierbij over zaken die ons werk bemoeilijken en als het ware bijkomende drempels vormen voor de integratie van onze cliënten.

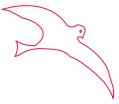
Ten eerste, de geplande hervormingen op het vlak van de juridische tweedelijns bijstand (ook gekend als pro-deo bijstand). Zoals hierboven vermeld (blz. 26) is het noodzakelijk een beroep te doen op de diensten van een advocaat wanneer een slachtoffer zijn/haar recht op schadevergoeding wil laten gelden. Eén van de voorgestelde hervormingen is het invoeren van remgeld, waardoor de juridische bijstand van een pro-deo advocaat gedeeltelijk betalend wordt. In de praktijk betekent dit dat mensen met weinig financiële middelen, zoals onze cliënten, moeilijker toegang zullen krijgen tot rechtsbijstand.

Hieraan gekoppeld, maken wij ons ook zorgen over de invoering van de BTW verplichting voor prestaties van advocaten. Dit betekent een bijkomende uitgave voor PAG-ASA voor alle advocatenkosten waarvoor wij nog instaan. Ook voor onze cliënten is dit problematisch: zij die geen recht hebben op een pro deo advocaat omdat ze "te veel" verdienen, zien hun advocatenkosten verhoogd met 21%. In de praktijk zal dit ertoe leiden dat slachtoffers afzien van de tussenkomst van een advocaat en geen schadevergoeding kunnen bekomen.

Wij wensen mee na te denken over mogelijke alternatieve pistes. Een ervan is een uitzonderingsregeling in te voeren voor slachtoffers van mensenhandel om hen steeds het recht op een pro deo advocaat te garanderen, ongeacht het feit of deze persoon een inkomen heeft. Dit zou een manier zijn om ervoor te zorgen dat onze cliënten niet een tweede maal het slachtoffer worden.

Ten tweede, de steeds moeilijker situatie op de huurmarkt in de Brusselse regio. Dit bemoeilijkt de doorstroming van de slachtoffers die in een eerste periode opgevangen worden in ons opvanghuis en nadien op hun eigen benen willen staan. Een woning is essentieel voor de integratie in de maatschappij. Echter, het vinden van een betaalbare huurwoning is bijna onmogelijk geworden; enerzijds stijgen de huurprijzen steeds meer, anderzijds zijn de eigenaars niet happig om hun woning te verhuren aan mensen van vreemde origine en/of met OCMW-steun. Onze cliënten kunnen zich niet permitteren om kieskeurig te zijn en aanvaarden daardoor steeds vaker onrechtvaardige contracten en woningen van slechte kwaliteit.

Ten derde, de hervormingen en verlaagde subsidies in de sector van de sociale tolkendiensten. Aangezien de meeste slachtoffers van buitenlandse origine zijn en geen van

beide landstalen beheersen, is het noodzakelijk om tijdens de begeleidingsgesprekken een beroep te doen op de diensten van een deskundige tolk. De bijstandsprocedure is een complexe materie en in het belang van zowel hulpvrager als begeleider, is het essentieel dat beiden elkaar goed begrijpen. Van zodra de persoon één van beide landstalen voldoende beheerst, is er, in overleg met de cliënt, een afweging in hoeverre en wanneer de tussenkomst van een tolk al dan niet verder vereist is. In 2013 hebben we tolken gevraagd voor meer dan 50 verschillende talen, zoals Albanees, Arabisch, Chinees, Dari, Oekraïens, Pools, Punjabi, Roemeens, Swahili, Vietnamees, en vele andere. Dit komt neer op een totaal van 1.330 tolkenuren voor het hele jaar. Dit verklaart ook waarom we als organisatie zeer ongerust zijn over de aangekondigde hervormingen.

Als bicommunautaire organisatie doet PAG-ASA beroep op de verschillende sociale tolkdiensten werkzaam in Brussel. Voor ons hebben deze diensten 3 grote troeven: één, ze bieden een kwaliteitsvolle dienst met sociaal geëngageerde tolken; twee, ze zijn flexibel, toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar; drie, ze hanteren redelijke prijzen. Echter, sinds midden 2013 worden wij geconfronteerd met een substantiële stijging van hun tarieven, welke te wijten is aan het feit dat deze organisaties minder subsidies ontvangen. Deze trend zou zich verderzetten in 2014. Een onredelijke verhoging van de tarieven brengt niet alleen onze organisatie in gevaar omwille van de verhoogde werkingskosten, maar brengt vooral schade toe aan alle hulpvragers en slachtoffers van mensenhandel die daardoor de facto geen toegang meer zouden hebben tot onze hulpverlening. Wij houden dit in het oog en indien de financiële impact op onze werking te groot wordt, zullen we onze manier van werken moeten aanpassen. Ook hier dreigt de kwaliteit van onze hulpverlening in het gedrang te komen.

Tenslotte, de nood aan bijkomende structurele subsidies. Het humanitaire luik van de strijd tegen mensenhandel is cruciaal, voor de slachtoffers zelf die dankzij het beschermingsstatuut toegang krijgen tot essentiële basisrechten, maar ook voor de overheid, die dankzij de medewerking van slachtoffers criminele bendes en mensenhandelaars kan opsporen, vervolgen en stoppen. Echter, dit humane luik dreigt in België in geldnood te geraken. Zo hebben de Nationale Loterij en de FOD Werkgelegenheid onze subsidies 2013 verminderd. Het is moeilijk te begrijpen dat de federale overheid enerzijds de 3 gespecialiseerde centra bij Koninklijk Besluit erkent, maar anderzijds geen structurele financiële zekerheid geeft. Integendeel, de federale subsidiëring wordt verminderd, en dat in het domein "strijd tegen mensenhandel" dat op federaal en Europees niveau als prioritair wordt beschouwd. PAG-ASA blijft samen met de 2 andere centra en het Federaal Migratiecentrum ijveren voor een stabiel en structureel financieringsmechanisme.

2. Projecten van PAG-ASA

In 2014 zal PAG-ASA een aantal projecten afwerken en nieuwe projecten opstarten.

Zoals reeds gemeld in het jaarverslag 2012, heeft PAG-ASA de opportuniteit gehad om een pand te kopen in hartje Brussel, gelegen in de nabijheid van onze burelen. Het bevond zich in slechte staat en diende een grondige renovatie te ondergaan om het te verbouwen tot een transitwoning met 4 studio's, waar cliënten tijdelijk kunnen verblijven vooraleer door te stromen naar een eigen woning. De verbouwing vereiste een stedenbouwkundige vergunning, welke ons is toegezegd in maart 2013. Er werd ook een aanvraag ingediend bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot het verkrijgen van een renovatiepremie, welke in december 2013 ontvankelijk is verklaard. Ondertussen is ook de financiering van de verbouwing rond. De verbouwingswerken zullen begin 2014 van start gaan, zodat het project operationeel kan zijn tegen begin 2015.

Teneinde dit project methodologisch te onderbouwen, is er een interne reflectiegroep opgericht waarin de psychosociale begeleiders zitten van zowel de residentiële als de ambulante cel. Dit overleg wordt begeleid door een externe supervisor. Het wordt stilaan duidelijk dat deze woonentiteiten prioritair zullen aangewend worden voor de begeleiding van cliënten die zich onvoldoende 'gedragen' weten (een term die komt uit het veerkrachtmodel). Mits ondersteunende activiteiten – individueel en in groepsverband – wordt gewerkt aan het doorbreken van 'zich eenzaam voelen', 'zich niet aanvaard weten'. Het feit dat de twee psychosociale cellen dit project samen uitbouwen wordt door de begeleiders als verrijkend en motiverend ervaren. In de loop van 2014 zal deze inhoudelijke denkoefening voldoende ver staan zodat het project van start kan gaan van zodra de verbouwingen klaar zijn.

In de tweede helft van 2013 is PAG-ASA begonnen aan de ontwikkeling van een strategisch plan voor de volgende vijf jaar, waarin niet alleen nieuwe ideeën maar ook lopende projecten van de organisatie een plaats krijgen. Deze oefening gebeurt onder begeleiding van 2 ervaren managers, vrijwilligers bij vzw TOOLBOX. In verschillende fases wordt ervoor gezorgd dat iedereen (bestuursleden, medewerkers, en vrijwilligers) even stilstaat en mee reflecteert over de vraag "waar willen we als organisatie staan binnen 5 jaar" zodat alle neuzen in de dezelfde richting wijzen. Deze oefening wordt in 2014 verdergezet zodat het plan kan worden voorgesteld in het najaar.

In 2014 viert PAG-ASA haar 20-jarig bestaan! Het gevoel hierbij is tweestrijdig – enerzijds hadden de oprichters van PAG-ASA misschien gehoopt dat we vandaag geen reden meer tot bestaan zouden hebben, dat mensen in België niet meer als handelswaren zouden uitgebuit en verhandeld worden... Anderzijds zijn we fier op onze verwezenlijkingen, op de kwaliteit van ons werk, op het feit dat we reeds meer dan 1.000 slachtoffers geholpen hebben bij het opstarten van een nieuw leven. We zullen deze verjaardag op een gepaste manier vieren met onze cliënten, alsook met onze professionele partners met wie we elke dag samenwerken.

Met dank aan :

Voor hun financiële bijdragen :
Euroclear Belgium
Fonds Sociale Maribel 319
Impulsfonds voor het Migrantenbeleid
Oever vzw
Talitha Koum
Zusters van Liefde van Roeselare
Onze privé-schenkers

Voor de vertaling :
Lieve Cools

Voor de foto's :
De bewoners van het opvanghuis

Indien u ons financieel wil steunen, kan u een gift storten op het rekeningnummer BE20 0011 7035 9156 op naam van PAG-ASA vzw. Er kunnen op dit ogenblik spijtig genoeg geen fiscale attesten worden afgeleverd.

Verantwoordelijke uitgever :
Sarah De Hovre

Drukkerij-Uitgeverij Jan Verhoeven nv
Sint-Pieters-Leeuw

PAG-ASA © 2014

Met steun van :

PAG-ASA vzw
Cellebroersstraat 16b - 1000 Brussel
Tel. 02 511 64 64 - Fax 02 511 58 68
info@pag-asa.be - www.pag-asa.be
BE20 0011 7035 9156